

Pintér Tibor¹

Cabo Delgado: az új stratégiai, hatalmi „játsszótér” Kelet-Afrikában?²

Az orosz–ukrán háború kirobbanásának következtében Európa számára egyre fontosabbá válnak azok az alternatív energiaforrások és lelőhelyek, amelyekkel helyettesíteni lehet az orosz energiainportot. Az egyik lehetséges megoldást a Mozambik északi részén, Cabo Delgado tartományban felfedezett földgázkészlet jelentheti. Ugyanakkor a régió 2017 óta instabil; a helyzet előidézője egy, az Iszlám Állam hálózatához tartozó dzsihádisták szervezete. A mozambiki kormány képtelen volt csillapítani a krízist, ezért külföldi egységek jelentek meg, amelyek viszonylagos stabilitást értek el, lehetővé téve, hogy a gázkitermeléshez szükséges létesítmények működhessenek. A tanulmány számba veszi és rangsorolja, hogy milyen külföldi hatalmak vannak jelen Észak-Mozambikban, mekkora érdekeltséggel és eredménnyel.

Kulcsszavak: Mozambik, LNG, Cabo Delgado, ASWJ, Wagner-csoport, USA, SADC, Ruanda, Portugália

Cabo Delgado: The New Strategic, Political „Playground” in East Africa?

With the Russian-Ukrainian war breaking out, alternative energy sources and deposits to replace Russian energy imports are becoming increasingly important for Europe. One of the potential solutions could be Africa. One possibility is the discovery of natural gas reserves in the northern Mozambique province of Cabo Delgado. However, the most serious problem is the serious security instability that has prevailed since 2017, caused by a local jihadist organisation under the umbrella of the Islamic State. The Mozambican government has been unable to contain the crisis, so foreign entities have stepped in and achieved relative stability, allowing the necessary facilities for gas extraction to be built. The study takes stock and ranks the foreign powers present, their interests and their results.

Keywords: Mozambique, LNG, Cabo Delgado, ASWJ, Wagner Group, USA, SADC, Rwanda, Portugal

Bevezetés

A 2022 februárjában kirobbant orosz–ukrán háború akarva-akaratlanul az élet minden területére hatással volt. Az európai társadalmak hosszú idő után újra egy kiterjedt háború közvetlen szomszédságába kerültek, szembesülve a háború okozta problémákkal,

¹ Pintér Tibor a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola PhD-hallgatója. E-mail: teibor93@gmail.com

² A tanulmány a Kulturális és Innovációs Minisztérium ÚNKP-23-3-SZTE-11 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

a menekültválsággal, a gazdasági nehézségekkel, a politikai tömbösődéssel. Nem véletlen, hogy Afrikára is hatással van ez a konfliktus. Elsősorban az akadozó gabonaellátás okozott és okoz komoly problémákat, növelve a már meglevő afrikai nehézségeket. Viszont pozitívum, hogy az európai országok számára egyre fontosabbá válhatnak az afrikai kapcsolatok, adott esetben megkezdődhet egy újabb versenyfutás Afrika politikai támogatásáért és kincseiért, helyettesítve az orosz nyersanyagokat.

E versenyfutásra lehet példa Cabo Delgado, Mozambik legészakkeletibb tartománya. Az eredendően szegény ország egyik legszegényebb tartománya tele van ásványkincsekkel, kitermelésük mégis nagy kockázatot rejt magában az elmúlt években realizálódott biztonságpolitikai krízis miatt. A tanulmány arra keresi a választ, mely országok és milyen módon, valamint milyen eredménnyel vannak jelen a térségben, és ezen szereplők stratégiájára milyen befolyással van az orosz–ukrán háború. A kontextus megértése céljából először bemutatom Cabo Delgadót: milyen problémákkal és kihívásokkal szembesül a térség, és mik a konfliktus fő kiváltó okai. Másrészt a jelenlévő hatalmak listázása is szükséges egy egységes szempontrendszer szerint, ami alapján ki lehet mutatni az eredményeket és stratégiákat, valamint választ lehet adni arra, hogy milyen hatással van a térségre egy távoli háború.

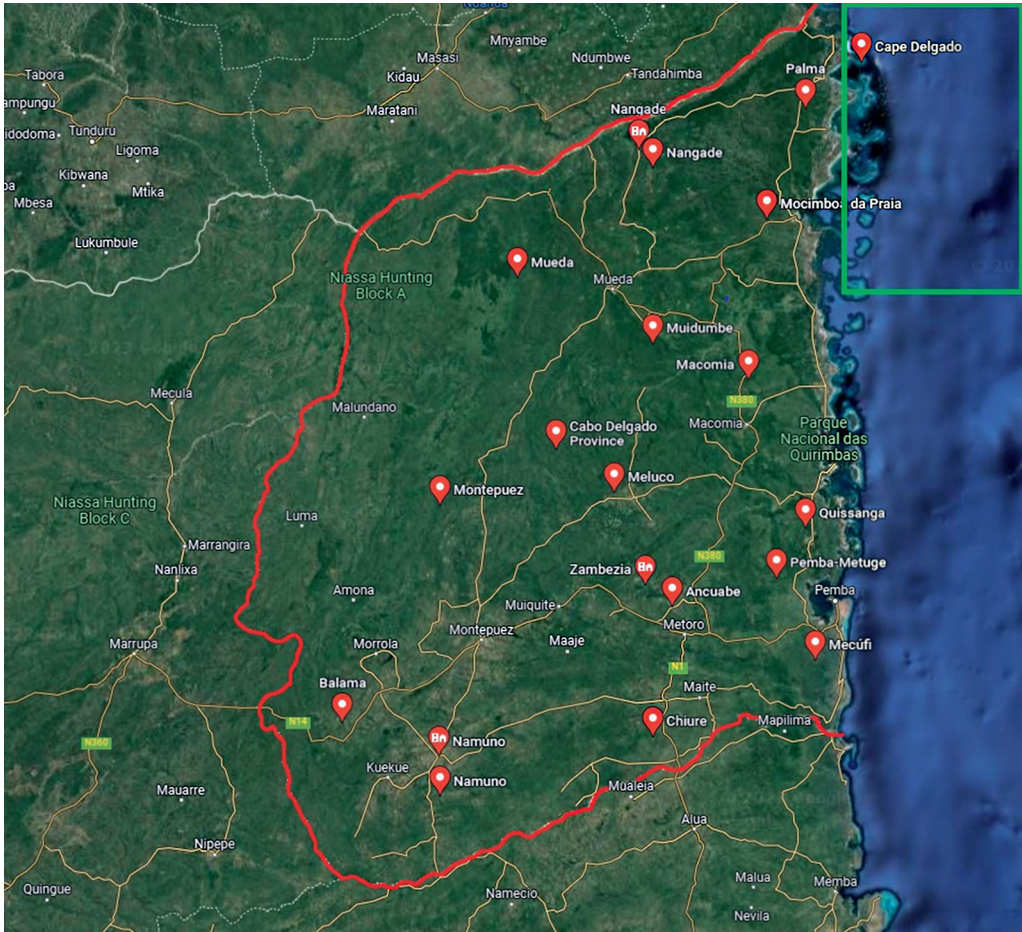
Cabo Delgado

Cabo Delgadót kis túlzással az ellentétek földjének is lehet nevezni. Mozambik északkeleti partvidéke bővelkedik történelmi, társadalmi, politikai és vallási ellentétekben. Történelmileg a térség az 1975-ös függetlenedés során volt a legfontosabb, mivel az azóta is hatalmon lévő FRELIMO párt itt jött létre, és a legjelentősebb politikai személyiségek is itt születtek. Nem túlzás tehát kijelenteni, hogy Cabo Delgado a mai független Mozambik bölcsője.³ A polgárháború kitörésével a rivális RENAMO párt bázisrészletei szintén Mozambik északi részét jelentették, így a FRELIMO politikai elit az 1992-es békétől kezdve a térség tudatos leépítését hajtotta végre az elmúlt bő három évtizedben, eljutva odáig, hogy Cabo Delgado Mozambik egyik legszegényebb tartományává vált.⁴ A társadalmi ellentét szoros összefüggésben áll a politikaival, mivel az uralkodó elit a makonde etnikumból származik, akik ugyan Cabo Delgadoban is kisebbségben vannak, mégis ők adják a gazdasági és politikai vezetést.⁵ A part menti sávban lévő mwani etnikum, akik szintén kisebbségben vannak, fokozatosan vesztenek gazdasági és politikai súlyukból, és ez odáig fajult, hogy a gazdasági elit a nyersanyaglelőhelyek miatt szinte teljesen kismizte őket, marginalizált pozícióba taszítva a csoportot. Ez az ellentét egyfajta puskaporos hordóként működött az elmúlt évtizedben. A gyújtópontot a vallási ellentét jelentette. Az mwani etnikai csoport külföldi muszlim oktatási intézményekben tanult fiataljai hazatérve az iszlám puritánabb változatait kezdték el hirdetni a közösségeikben, elítélve

³ Matsinhe, David M. – Valoi, Estacio: *The Genesis of Insurgency in Northern Mozambique*. 12. [online], 2019. 10. Forrás: ISS – Institute for Security Studies [2024. 06. 15.].

⁴ Global Initiative (2020): *Observatory of Illicit Economies in Eastern and Southern Africa*. *Risk Bulletin*, 7, 7.

⁵ Mapfumo, Linos (2020): *The Nexus Between Violent Extremism and the Illicit Economy in Northern Mozambique: Is Mozambique Under Siege from International Organised Crime?* *Extremism in Africa*, 3, Chapter 5, 96–117. 99.

1. ábra: Cabo Delgado domborzata, főbb városai, határvonala (piros) és a tengeri földgázlelőhely (zöld)

Forrás: Cabo Delgado. [online], 2023. 06. 23. Forrás: Google Maps [2023. 06. 23.]

a makondék által használt toleránsabb szúfi szokásokat.⁶ Ezt fokozták a külföldi igehirdetők prédikációi, például a kenyai Aboud Rogo Mohammedé, akinek államellenes retorikája nyitott fülekre talált Cabo Delgadóban. A radikális iszlamista tanokat valló fiatalok a 2010-es évek első felében tulajdonképpen elszeparálták magukat a társadalmon belül, és egyre szervezettebbé és erősebbé váltak. A 2010-es évek közepén agresszívabbá vált a szekta, egyre több volt az állambiztonsági szervekkel való konfrontáció a 2017-es gyűjtőpontig. A csoport 2017. október 5-én egy Mocímboa da Praiában lévő rendőrőrsöt támadott meg, elindítva ezzel a biztonságpolitikai eskaláció útján Cabo Delgadót. A tetten elkövető szektát inntentől dzsihádisták szervezetnek lehet tekinteni, amelynek számos

⁶ Mapfumo 2020: 102–105.

elnevezése van, de jelen tanulmány az ASWJ-t⁷ fogja használni a későbbiekben. Innentől kezdve a szervezet egyre több támadást hajtott végre, egyre jobban szétterjedve a part menti sávban, ahonnan szépen lassan elkezdtek befelé, nyugatra haladni.⁸ A kormány rossz állapotban lévő hadserege képtelen volt megküzdeni a gerillataktikát alkalmazó szélsőségesekkel, így Mozambik elnöke, Filipe Nyusi a katonai magánvállalatokhoz fordult, többek között a Wagner-csoporthoz, sikertelenül.⁹ A 2019–2020 közötti időszakban a káosz még nagyobb méreteket öltött, amikor az ASWJ az Iszlám Állam egyik filiája lett. Az ASWJ egyre több zsákmányolt fegyverrel rendelkezett, és képes volt a harctéri taktikáján változtatni: szervezeten és szimultán hajtottak végre támadásokat különböző helyeken. Emellett képes volt a térség fontosabb városait nemcsak lerohanni, hanem egy bizonyos ideig megszállva tartani, ilyenek voltak 2021-ben Mocímboa da Praia és Palma városok. Az eszkalációban 2021 tekinthető a csúcspontnak, amikor az ASWJ hatalma csúcán állt, és egyre fejlettebbé vált a hadviselésben.¹⁰ A fordulópontot az intervenciók megjelenése hozta el 2021 nyarán, aminek eredményeként az ASWJ-t visszaszorították, és a támadások pusztításának mértéke és gyakorisága is csökkenésnek indult. Válaszul 2022 és 2023 között a dzsihadisták a szomszédos Nampula és Niassa tartományban jelentek meg, valamint Cabo Delgado délkeleti részén. Az ASWJ létszáma csökkent, nagy valószínűséggel a tagok zöme hazatért családjához, beolvadva a helyi társadalomba, várva azt, hogy az intervenciók kivonuljanak, és ők újra támadásba lendüljenek. A helyzet jelenleg stabilabb, mint 2021-ben, de korántsem lehet beszélni az ASWJ végéről, inkább egyfajta átalakulási periódusban van, ami jellemző a dzsihadista szervezetekre.¹¹

Felvetődik a kérdés, hogy miért vált mégis fontossá ez a térség. A válasz az elmúlt évtizedben felfedezett természeti erőforrásokban keresendő: többek között földgáz, rubin, grafit, arany és más természeti kincsek találhatóak a régióban.¹² Ezek közül is a földgázt kell kiemelni, hisz ez növelte meg a tartomány nemzetközi jelentőségét. A 2010-es próbafúrások során Cabo Delgado északkeleti partjainál nagy kiterjedésű földgázmezőt találtak. A becslések szerint 3,4 milliárd köbméter földgáz lehet a víz mélyén, habár ennek egy része már Tanzániában található. A zöme, körülbelül 2,8 milliárd köbméter azonban Mozambikban van. Annak ellenére, hogy ez a mennyiség a világ összes becsült földgázkészletének alig 2%-át jelenti, mégis olyan nagy földgázexportőröket előz meg, mint Egyiptom, Azerbajdzsán és Kazahsztán. Mozambik ezzel Afrika harmadik legnagyobb földgáz mennyiségét birtokolja, csak Nigéria (5,4 billió m³) és Algéria (4,3 billió m³) előzi meg. Mivel az egy főre jutó GDP alapján az ország a világ tíz legszegényebb országa közé tartozik, így a földgázkincs óriási lehetőséget jelent, ami a nemzetközi energiacegek

⁷ Az elnevezés az Ahlu Sunnah Wal-Jamâa rövidítése, ami arabul azt jelenti, hogy a prófétai hagyomány és a gyülekezet hívei. Forrás: Habibe, Saide – Forqilha, Salvador – Pereira, João: *Islamic Radicalization in Northern Mozambique – The Case of Mocímboa da Praia*. 10. [online], 2019. 09. Forrás: IESE Scientific Council [2024. 06. 15.].

⁸ Mapfumo 2020: 99–102.

⁹ Global Initiative 2020: 7–8.

¹⁰ Julia Stanyard et al.: *Insurgency, Illicit Markets and Corruption: The Cabo Delgado Conflict and its Regional Implications*. 11–15. [online], 2022. 02. Forrás: Global Initiative Research Report [2024. 06. 15.].

¹¹ International Crisis Group: *Winning Peace in Mozambique's Embattled North*. 1–9. [online], 2022. 02. 10. Forrás: crisisgroup.org [2024. 06. 15.].

¹² Hanlon, Joseph: *Mozambique Insurgency: Why 24 Countries Have Sent Troops*. [online], 2022. 05. 23. Forrás: BBC News [2024. 06. 15.].

és beruházók figyelmét sem kerülte el.¹³ Montepuez és Ancuabe, vagyis Cabo Delgado délkeleti része is jelentős ásványkincseket rejt magában, amelyek közül a legfontosabb a grafit és a rubin, de ezen kívül megtalálható a turmalin, a gránát drágakő, az arany, illetve az építkezésre alkalmas kövek és homok. A bányászati koncessziós jogokat zömében külföldi cégek szerezték meg, kizárva ezzel és illegálissá téve a helyi kézműves bányászokat és tevékenységüket, növelve a Cabo Delgado-i lakosság és az állam közötti feszültséget.¹⁴

A térségben előforduló hatalmak

Az ásványkincsek és a biztonságpolitikai krízis miatt számos külföldi állam van jelen a térségben különböző módon. Ahhoz, hogy rangsorolni lehessen ennek mértékét, egységes szempontrendszer megalkotása szükséges. Minden egyes szereplőnél három ismérvet alkalmazok: az érdekeket, ami arra mutat rá, hogy az adott szereplőnek eddig milyen kötéde volt Cabo Delgadohoz vagy Mozambikhoz, illetve mik az ösztönzői annak, hogy adott esetben növelje befolyását. Másodikként az eszközöket és tevékenységeket vizsgálom, vagyis eddig milyen cselekvéseket hajtott végre, vagy hogyan érvényesíti érdekeit. És végül a célokat veszem szemügyre, amelyek a jelenlegi és adott esetben a jövőbeli projekteket vázolják fel. Hangsúlyozom, hogy ez a lista bár szubjektív, az objektív információk alapján felállított, figyelembe véve, hogy ki milyen eszközökkel él, gondolok itt katonai vagy gazdasági jelenlétre, továbbá ki az, aki közvetlenül vagy közvetett módon van jelen a térségben az érdekeltségeit védve és céljai elérésén fáradozva. A lista a legnagyobb befolyású szereplővel kezdődik, és a legkisebbel ér véget.

Dél-afrikai Fejlesztési Közösség (SADC)

Érdekek: A Dél-afrikai Fejlesztési Közösség (SADC)¹⁵ legkomolyabb érdeke Mozambikkal szemben az, hogy a szervezet teljes jogú tagja, akire vonatkoznak a rögzített alapelvek. Az 1992-ben aláírt SADC-szerződés 5. cikkéből a legfontosabb a béke és biztonság előmozdítása és védelme.¹⁶ Habár az SADC már 2020-ban felvetette Nyusi elnöknek a katonai segítséget, az államfő ódzkodott ettől. Az SADC is tart a dzsihádzmus továbbterjedésétől, hiszen 2020-ban látszódtott, hogy a mozambiki biztonsági erők képtelenek megfékezni a terjedést. Az élen a Dél-afrikai Köztársaság járt, amely sürgette a beavatkozást, viszont az Iszlám Állam ekkor figyelmeztette, hogy minden külső beavatkozás megtorlással jár.¹⁷

Eszközök és tevékenységek: A ruandai egységek után néhány nappal az SADC kontingensei is megjelentek Mozambikban. Az SADC Mozambiki Missziója (SAMIM)

¹³ Nakhle, Caroline: *East Africa's Natural Gas Outlook*. [online], 2022. 09. 01. Forrás: GIS [2024. 06. 15.].

¹⁴ Hanlon, Joseph: *Cabo Delgado War Expands as Both Side Grow Stronger*. [online], 2022. 07. 29. Forrás: Club Of Mozambique [2024. 06. 15.].

¹⁵ Az SADC tagjai: Angola, Botswana, Comore-szigetek, Kongói Demokratikus Köztársaság, Eswatini, Lesotho, Madagaszkár, Malawi, Mauritius, Mozambik, Namibia, Seychelle-szigetek, Dél-afrikai Köztársaság, Tanzánia, Zambia és Zimbabwe. *Member States*. [online]. Forrás: SADC [2024. 06. 15.].

¹⁶ *SADC Objectives*. [online]. Forrás: SADC [2024. 06. 15.].

¹⁷ Lister, Tim (2020): *Jihadi Insurgency in Mozambique Grows in Sophistication and Reach*. *CTC Sentinel*, 13(10), 42. [online], 2020. 10. [2024. 06. 15.].

kezdetben körülbelül 1400 fővel volt jelen. Végül összesen négy állam küldött katonákat: a Dél-afrikai Köztársaság körülbelül 1000 főt, Botswana és Tanzánia 300-300-at, míg Lesotho 100 főt telepített a térségbe. A művelet elsősorban a kulcsfontosságú dzsihádisták bázisok megsemmisítésében és az ASWJ-vel való nyílt konfrontáció megvívásában ért el sikereket, valamint tengerészeti járőrözési feladatok végrehajtásában nyújtott segítséget.¹⁸ A beavatkozás jogi alapja az SADC 2011-es Kölcsönös Védelmi Paktuma 6. cikkének 1. bekezdése volt, miszerint „a részes állam elleni fegyveres támadást a regionális béke és biztonság fenyegetésének kell tekinteni, és az ilyen támadásra azonnali kollektív választ kell adni.”¹⁹ A missziót 2022 augusztusában újabb egy évvel meghosszabbították, és nagy valószínűséggel ezt tovább bővítik, mivel egyelőre nincs szó kivonulási tervről.²⁰ Ezen belül is ki kell emelni Dél-Afrikát, amely külön megemelte a létszámot, és hivatalosan 1495 katonája állomásozik 2023-ban a térségben. A mandátumukat 2024. április 15-ig hosszabbították meg, ennek az időszaknak a finanszírozása körülbelül 54 millió dollárt tesz ki a dél-afrikai költségvetésben.²¹ Ezenfelül az SADC egy Regionális Terrorizmusellenes Központot hozott létre Tanzániában, ahol a tagállamok megosztják egymással a hírszerzési információkat, mivel a dzsihádisták nem egy ország, hanem a régió egészének problémája.²² Viszont a SAMIM kivonulása 2024 júliusában valósult meg, ami komoly kérdéseket vet fel Cabo Delgado biztonságát illetően.²³

Cél: Az SADC missziója költséges, ezért az EU 2022–2024 között 15 millió euróval támogatja a SAMIM-ot, valamint az SADC béketeremtési misszióit.²⁴ Az EU pénzügyi támogatásával az SADC egy korai reagálási mechanizmust (ERM) hozott létre, ami lehetővé teszi, hogy a civilek között bizalomépítési tevékenységet hajtson végre, közelebb hozva a sértett feleket egymáshoz. Az ERM egyfajta szintér ennek biztosításához.²⁵ Az SADC tehát Cabo Delgado hosszú távú stabilitásában gondolkodik, amelynek az eredményei azonban csak évek múlva jelentkezhetnek.

Franciaország és Ruanda

Érdekek: Franciaország legfőbb érdekeltsége egyértelműen a TotalEnergies beruházása, amelynek összege több mint 20 milliárd dollár. A cég a világ második legnagyobb, Afrikában erős jelenléttel rendelkező cseppfolyósított földgázzal foglalkozó vállalata.

¹⁸ Evolution of Violent Extremism in Northern Mozambique. 16. [online], 2022. 10. Forrás: Centro para Democracia e Desenvolvimento Research & Occasional Paper Series [2024. 06. 15.].

¹⁹ SADC Mutual Defence Pact. 3. [online]. Forrás: SADC [2024. 06. 15.].

²⁰ Mozambique: Foreign Security Force Deployment Extended in Cabo Delgado Province as of Aug. 18 Amid Persistent Insecurity. [online], 2022. 08. 18. Forrás: Crisis24 [2024. 06. 15.].

²¹ Felix, Jason: *South Africa: Ramaphosa Extends Army Deployment in Mozambique, DRC at Cost of Nearly R2bln.* [online], 2023. 04. 17. Forrás: Club of Mozambique [2024. 06. 15.].

²² International Crisis Group 2022: 3.

²³ Opperman, Jasmin – Pigou, Piers: *SAMIM Withdrawal from Cabo Delgado: Uncomfortable Truths.* [online], 2024. 05. 30. Forrás: Institute For Security Studies [2024. 08. 02.].

²⁴ European Peace Facility: *EU Agrees Support to the Southern African Development Community Mission in Mozambique.* [online], 2022. 09. 08. Forrás: Council of the EU [2024. 06. 15.].

²⁵ Conflict in Cabo Delgado Not a Problem for Mozambique and SADC Alone. [online], 2022. 09. 16. Forrás: SADC [2024. 06. 15.].

A Total így a mozambiki cseppfolyósított földgáz-projekt első számú és legnagyobb felelőse.²⁶ Ruanda érdeklősége egyértelműen preventív jellegű, mivel el akar kerülni egy kétfrontos háborút, hiszen az ISCAP kongói és mozambiki szárnya között helyezkedik el az ország, és a dzsihadista hullám áttérjedése összeroppanthatja a ruandai rendszert.²⁷ 2021 óta a Total *vis major* helyzetre hivatkozva ideiglenesen kivonult,²⁸ így mind Franciaország, mind Ruanda számára azonos az érdeklőség: az ASWJ felszámolása. A két ország azért kerülhetett egy kategóriába, mert 2021 óta, amikor Macron és Kagame találkoztak, a két fél kapcsolata egyre szorosabbra fűződött, nem véletlen, hogy a TotalEnergies épülő telephelyének régióját a ruandai egységek biztosítják. A Kigali–Párizs kapcsolat révén mindkét fél növeli a nemzetközi politikai mozgásterét. Előbbinek akciói a francia kapcsolata révén nagyobb elismerést és figyelmet kapnak, utóbbi esetében pedig Ruanda proxy módon segít a francia kintlévőség védelmében, elkerülve ezzel a francia katonák megjelenését a térségben.²⁹

Eszközök és tevékenységek: 2021 nyarán, amikor a Cabo Delgado-i krízis elérte csúcspontját, Emmanuel Macron francia elnök, Paul Kagame ruandai elnök és Filipe Nyusi mozambiki elnök találkoztak Párizsban, ahol a TotalEnergies képviselői is jelen voltak. Ezenfelül Ruandában külön találkozott egymással Kagame és Macron, valamint Kagame és Nyusi, napirendre véve a biztonságpolitikai krízist. Ebben az időben Mozambik katonai szempontból vonzóbb szövetségest látott Ruandában, mint a többi szomszédos országban.³⁰ Ennek eredményeképp 2021. június 9-én Ruanda 1000 fős katonai kontingenst küldött, amely gyors eredményt ért el, felszabadítva a part menti térséget, amelyek közül a legfontosabb Mocímboa da Praia volt. Viszont a telepítésről szóló megállapodás nem ismert, valamint a konkrét katonai megállapodás sem a két fél között. Valószínűleg a 2016. október 24-én megújított általános együttműködési megállapodás a jogi alapja a ruandai egységek megjelenésének.³¹ 2022-ben a dzsihadisták Cabo Delgado déli részére terjeszkedtek, ahol a rubin- és grafitlelőhelyek találhatóak, egyre nagyobb károkat okozva a térségben. Ezek után Nyusi elnök Kagame segítségét kérte a térség védelmére, amit teljesített, hiszen az év végére a régióban lévő ruandai katonák száma felduzzadt 2500-ra. Cabo Delgado déli részén is eredményesek voltak a ruandai egységek, aminek következtében a grafit és rubin kitermelése zavartalanul működik, és a szállítása is egyre biztonságosabb.³² Megjegyzem, ezt a bővítést az Egyesült Államok is támogatta a grafitérdeklőségei révén.

²⁶ Flanders Investment & Trade: *Oil & Gas Industry In Mozambique*. 9. [online], 2021. 12. Forrás: Flanders Investment & Trade [2024. 06. 23.].

²⁷ *Why Mozambique Invited Foreign Troops to Fight its Jihadists*. [online], 2021. 08. 14. Forrás: The Economist [2024. 06. 15.].

²⁸ Flanders Investment & Trade: *Oil & Gas Industry In Mozambique*. 2021.

²⁹ Donelli, Federico: *Rethinking Alliances: France, Rwanda, and the Future of Regional Power Dynamics*. [online], 2024. 06. 23. Forrás: Orion Policy Institute. [2024. 06. 30.]

³⁰ *Why Mozambique Invited Foreign Troops to Fight Its Jihadists*. 2021.

³¹ Nhamirre, Borges: *Will Foreign Intervention End Terrorism in Cabo Delgado?* 6. [online], 2021. 11. 05. Forrás: Institute for Security Studies [2024. 06. 15.].

³² Nhamirre, Borges: *Rwanda Expands Its Protection of Mozambique's Natural Resources*. [online], 2023. 02. 01. forrás: ISS Today [2024. 06. 15.].

Cél: A TotalEnergies, amely jelenleg nem dolgozik a földgázprojekt kivitelezésén, habár a legnagyobb beruházó a 26,5%-os részesedésével, egy bizottságot állított fel, amely szerint ha a biztonsági és humanitárius helyzet javul, a francia cégóriás újrakezdi a parti feldolgozóberendezés felépítését Palmában, még úgy is, hogy tisztában van vele, a dzsihádisták fenyegetése továbbra is számottevő lesz. Nagy valószínűséggel a nyár folyamán beindul a projekt, a földgázkitermelés teljes kapacitásának megkezdése egyelőre bizonytalan.³³ Kezdetben a ruandai csapatok addig terveztek a térségben állomásozni, amíg a Total nem érzi annyira biztonságosnak Palma környékét, hogy visszatérjen.³⁴ De a közelgő visszatérés, úgy tűnik, nem okozza a ruandai egységek távozását. Egyrészt Cabo Delgado déli részén is alkalmazzák őket, másrészt a mozambiki haderő önmagában nem elég erős a dzsihádisták visszaszorítására. Továbbá a ruandai jelenlét nemcsak a mozambiki, hanem a francia és amerikai érdekeken is múlik. Valamint Kagame nem hagyhatja a dzsihádiszmus térnyerését a térségben, tartva attól, hogy ez továbbterjed Afrika szomszédos államaira.

Az Európai Unió és Portugália

Érdekek: Portugália nagyban hozzájárult ahhoz, hogy az Európai Unió komolyabban elkezdett foglalkozni a Cabo Delgado-i krízissel. A Mozambik és az EU közötti párbeszéd közvetítője és előmozdítója volt, és ennek a csúcspontja a 2021-ben az EU Tanácsának soros elnökeként zászlajára tűzött egyik fontos cél, a Cabo Delgadóban lévő humanitárius probléma kezelése. Ez az oka annak, hogy Portugáliát és az Európai Uniót összevontan kezelem, habár előbbinek külön is nagy jelentősége van a térségben, tekintettel a gyarmati múltára.³⁵ Nem szabad megfeledkezni az európai cégekről, amelyek a földgázprojektben segédkeznek, ezek közül hármat emelnék ki ebben a fejezetben: a GALP³⁶ portugál energiacég, habár a legutóbbi hírek szerint kész megválni a részesedésétől a projektben,³⁷ illetve két olasz cég, az Eni³⁸ és a Saipem.³⁹

Eszközök és tevékenységek: A földgázprojektben részt vevő cégek próbálják minél hamarabb beindítani a projektet és ezzel együtt a kitermelést. Közülük ki kell emelni a Saipemet, amely mindent bevet, hogy a TotalEnergies visszatérjen és folytassa a megkezdett munkát. Érthető az olasz cég aktivitása, hiszen egy közel 3,5 milliárd euró értékű

³³ Hernandez, America: *TotalEnergies Prepares for Mozambique LNG Restart*. [online], 2023. 05. 23. Forrás: Reuters [2024. 06. 15.].

³⁴ Hanlon, Joseph: *Mozambique Insurgency: Rwanda Leads The Fightback*. [online], 2021. 08. 06. Forrás: BBC News [2024. 06. 15.].

³⁵ Puga de Oliveira, João Pedro (2020): *Conflito Armando Em Cabo Delgado. Política Internacional e Seguranca*, 19–20, 52–53.

³⁶ *Upstream in Mozambique*. [online]. Forrás: GALP [2024. 06. 15.].

³⁷ Goncalves, Sergio: *Galp Planning to Sell 10% Stake in Mozambique Gas Project – Report*. [online], 2023. 02. 17. Forrás: Reuters [2024. 06. 15.].

³⁸ *Our Work in Mozambique*. [online]. Forrás: Eni [2024. 06. 15.].

³⁹ Saipem: *The Activities of The Mozambique LNG Project Gradually Resume After the Site Under Construction in Northern Mozambique Has Been Secured*. [online], 2021. 03. 24. Forrás: Saipem [2024. 06. 15.].

projektrészesedéssel van a térségben.⁴⁰ Portugália már az Európai Unió megjelenése előtt is támogatta Mozambik megsegítését, hiszen 2020 februárja óta öt olyan projektet finanszíroz, amelyek az egészségfejlesztésre, az élelmezésbiztonságra és az éghajlati katasztrófákkal szembeni ellenálló képességre összpontosítanak. Ezenfelül 2021. május 10-én egy öt évre szóló keretmegállapodás jött létre Portugália és Mozambik között, amely a katonai együttműködésre fókuszál. Egy 1998-ban aláírt védelmi együttműködésre hivatkozva Portugália 2021 áprilisában 60 katonát telepített a térségben kiképzési feladatok ellátására, segítve ezzel a gyorsreagálású mozambiki egységeket az aszimmetrikus hadviselésben.⁴¹ A portugálok lobbitevékenységének is köszönhetően az Európai Unió részéről a legfontosabb lépés az EUTM Mozambik missziójának létrehozása 2021. július 12-én. A misszió célja olyan katonai képzés nyújtása, amely révén a mozambiki katonák hatékonyan tudnak terrorrelhárító tevékenységet végezni a nemzetközi és humanitárius jogok betartásával összhangban.⁴² A portugál szerep jelentőségét mutatja az EU-n belül, hogy a misszió vezetője a portugál Rogério Martins de Brito 2022 nyara óta.⁴³ Az EUTM várhatóan 2024 szeptemberében fejezi be a haditengerészeti erők és a különleges erők 1500 mozambiki katonájának kiképzését.⁴⁴ Ezen túlmenően az EU folyamatos pénzügyi támogatást nyújt a Cabo Delgado-i válság hatásainak enyhítésére. 2019-ben elfogadtak egy 200 millió eurós támogatást a világjárvány kezelésére, 2020-ban csak Cabo Delgadóban 37 millió euróval járultak hozzá a humanitárius segélyekhez és majdnem 15 millióval az oktatáshoz és élelmezéshez, míg 2021-ben 17 millió euróval.⁴⁵ Ezenfelül az intervenciós erők állomásoztatásának költségéhez is hozzájárul az EU, aminek értelmében a SAMIM és a Ruandai Védelmi Erők jelenlétének finanszírozására egyenként 35 millió dollárt kaptak az Európai Békefenntartási Alap 2022-es költségvetéséből. Az EUTM támogatásával Mozambik az EU Békefenntartási Alapjának Ukrajnán kívüli legnagyobb kiadása.⁴⁶

Cél: Összességében Portugália és az Európai Unió célja Cabo Delgado stabilizálása, ami mindkét fél számára stratégiaileg fontos. Portugália szemszögéből a volt gyarmattartóként való szoros kapcsolat fenntartása és fejlesztése, amely viszonyokat az oroszokkal ellentétben az elmúlt 2-3 évben igyekezett minél több tartalommal megtölteni. Az Európai Unió számára az orosz–ukrán konfliktus révén kialakult földgázéhiesség miatt lett fontos, ezért is vált az egyik legfőbb anyagi támogatóvá a katonai és fejlesztési missziókat illetően.

⁴⁰ Landini, Francesca – Hernandez, America: *Saipem to Restart Mozambique LNG Project for Total in July*. [online], 2023. 02. 28. Forrás: Reuters [2024. 06. 15.].

⁴¹ Puga de Oliveira 2020: 51–52.

⁴² *About European Union Training Mission in Mozambique*. [online], 2022. 01. 04. Forrás: EEAS [2024. 06. 15.].

⁴³ *Political and Security Committee Decision (CFSP) 2022/1482*. [online], 2022. 08. 25. Forrás: Official Journal of the European Union [2024. 06. 15.].

⁴⁴ Nhamirre 2023.

⁴⁵ Puga de Oliveira 2020: 53.

⁴⁶ Nhamirre 2023.

Amerikai Egyesült Államok

Érdekek: Az Egyesült Államok számára két természeti kincs meghatározó Cabo Delgadóban, az egyik a földgáz, a másik a grafit. Előbbinél az egyik legnagyobb beruházó az ExxonMobil.⁴⁷ Utóbbinál pedig közvetett módon a Tesla van jelen a térségben az ausztrál Syrah Resources által.⁴⁸ Ha már az Amerikai Egyesült Államokról beszélünk, nem szabad elmenni a politikai érdekek mellett. A Cabo Delgado-i válság lehetőséget kínál arra, hogy az USA megerősítse befolyását Mozambikban, és később egész Kelet-Afrikában a nemzetközi terrorrelenes küzdelem révén, amivel erősítené a térségben a nagyhatalmi békeltető szerepét.⁴⁹

Eszközök és tevékenységek: Az ExxonMobil 2017-ben jelent meg a Rovuma-medencében, a cég az egyik legnagyobb beruházó, elsősorban a földgáz-cseppfolyósító és ehhez kapcsolódó létesítmények felépítéséért és üzemeltetéséért felel.⁵⁰ A Tesla – Syrah Resources partnerség 2021 decemberében jött létre, ami két dolog miatt fontos. Az egyik az, hogy az ausztrál cég a világ egyik legnagyobb grafitbányáját üzemelteti Balama környékén Cabo Delgadóban. Másrészt ezzel a Tesla nagymértékben csökkenti kínai grafitfüggőségét, amely anyag különösen fontos a lítiumakkumulátorokban.⁵¹ Emellett 2021. március 15-én az Egyesült Államok és Mozambik kormánya elindította a JCET (*Joint Combined Exchange Training*) képzési programot. Ennek keretében az Egyesült Államok Különleges Műveleti Erői képzik ki a mozambiki tengerészgyalogosokat, hogy támogassák Mozambik erőfeszítéseit a terrorizmus és az erőszakos szélsőségesesség terjedésének megakadályozásában.⁵² 2023-ban ért véget a negyedik képzési program, de az Egyesült Államok Védelmi Minisztériuma azt tervezi, hogy a jövőben további JCET-eket tart a mozambiki katonáknak, folytatva a kitűzött célok elérését Mozambikban. Emellett *Tactical Combat Casualty Care* és a *Combat Lifesaver* tanfolyamokat indítanak az oktatók képzésére és minősítésére.⁵³

Cél: Az Amerikai Egyesült Államok ügyel arra, hogy tényleges katonai jelenlét ne alakítson ki a térségben. Ennek számos oka lehet, amelyek közül a legfontosabb az, hogy a mozambiki elnök ódzkodik a külföldi erők jelenlététől, mivel az veszélyeztetheti Mozambik szuverenitását. Ezt a jó viszony fenntartása érdekében az USA igyekszik tiszteletben tartani.⁵⁴ Így az amerikai érdekeket közvetlenül veszélyeztető eseményeket a Cabo Delgadóban állomásozó ruandai katonákkal rendezzi, mint ahogyan az elmúlt évben ruandai egységek jelentek meg a grafitkitermelés biztosítására.⁵⁵

⁴⁷ Rovuma LNG. [online], 2019. 06. 25. Forrás: ExxonMobil [2024. 06. 15.].

⁴⁸ Nhamirre 2023.

⁴⁹ Puga de Oliveira 2020: 57–58.

⁵⁰ Rovuma LNG. [online], 2019. 06. 25. Forrás: ExxonMobil [2024. 06. 15.].

⁵¹ Maduakor, Nnamdi: *Tesla Turns to Mozambique for Graphite, a Key Battery Component for Its EV*. [online], 2022. 01. 16. Forrás: Investogist [2024. 06. 15.].

⁵² U.S. Embassy Maputo: *U.S. Government Provides Military Training to Mozambican Marines*. [online], 2021. 03. 15. Forrás: U.S. Embassy in Mozambique [2024. 06. 15.].

⁵³ U.S. Embassy: *U.S. Government Celebrates Fourth Military Exercise with Mozambican Armed Forces*. [online], 2023. 04. 20. Forrás: U.S. Embassy in Mozambique [2024. 06. 15.].

⁵⁴ Puga de Oliveira 2020: 57–58.

⁵⁵ Nhamirre 2023.

Iszlám Állam (ISIS)

Érdekek: az Iszlám Állam számára az afrikai kontinens egyre fontosabbá válik, ami két okra vezethető vissza. Először is a fokozatos területi zsugorodás a Közel-Keleten az Iszlám Állam gyengeségére utalt, amit harctéri sikerekkel kellett orvosolni. A másik ok pedig az, hogy egyre több terrortámadás vagy dzsihádisták akció történt a térségben, ahol addig leginkább a rivális al-Káidához hű elemek jelentették a komoly fenyegetést.⁵⁶ Ennek köszönhető a 2018 óta tartó fokozatos terjeszkedés, a vilajet rendszer kiépítése, aminek a legújabb láncszeme az Iszlám Állam Közép-afrikai Tartománya (ISCAP). Az ISCAP a kongói ADF-ből és a mozambiki ASWJ-ből áll, amelynek fenntartása az Iszlám Állam stratégiai érdeke.⁵⁷

Eszközök és tevékenységek: a központi Iszlám Állam 2019. június 4-én ismerte el hivatalosan az ISCAP részeként a mozambiki ASWJ-t, ami mutatja az Iszlám Állam rendszerében a szervezet fontosságát. Az ISIS kalifájának, al-Bagdadinak a halála után az ADF és az ASWJ teljesen eltérő fejlődési pályán indultak el, és a fontossági sorrend is változott: az ASWJ egyre nagyobb figyelmet kapott.⁵⁸ Az ISIS-magterület és az ASWJ közötti kapcsolatról egyértelmű bizonyítékok nincsenek. Az összeköttetés legbiztosabb pontja a kommunikációban keresendő, ugyanis az ISIS egyre több, Mozambikból származó dzsihádisták sikert mutat be hivatalos médiájában helyszíni videók formájában. Egyes hírek szerint az Iszlám Állam regionális pénzügyi hálózatán keresztül anyagi támogatást is nyújt az afrikai fiókjainak, többek között az ASWJ-nek. Kevés vagy semmilyen bizonyíték nincs arra, hogy az ISIS-magterület érdemi szerepet játszik az ASWJ katonai tevékenységének irányításában, megtervezésében vagy szervezésében.⁵⁹ Viszont nem szabad elmenni amellett, hogy az ISCAP létrejötte óta az ASWJ támadásai és felszereltsége egyre kifinomultabbá és összetettebbé vált. Kezdetben a támadások nagyrészt koordinálatlanok voltak, és a szélsőségesek többségében bozótvágóval hajtották végre akcióikat. 2021-re, amikor a támadások száma és mértéke elérte a csúcspontot, már szimultán műveleteket hajtottak végre, városokat ostromoltak és szálltak meg, valamint összetett hadmozdulatokra voltak képesek pontos hírszerzési információk révén.⁶⁰ Nagy valószínűséggel valamilyen szintű know how-t is biztosított az ISIS, mivel az ASWJ kezdetleges improvizált robbanószerkezetet is bevetett, ami azt a veszélyforrást jelentheti, hogy további bombaépítési ismereteket biztosítanak az ISIS harcosainak.⁶¹ Ezenkívül azért is előnyös az ASWJ számára az ISIS-vérkeringésbe való csatlakozás, mert ezzel egy olyan globális szintre emelik a szervezetet, ami miatt egyre több külföldi szimpatizáns és hasonlóan

⁵⁶ Mugeci Githing’u, Brenda – Hamming, Tore Refslund: *The Arc of Jihad: The Ecosystem of Militancy in East, Central and Southern Africa*. 5. [online], 2021. Forrás: International Centre for the Study of Radicalisation [2024. 06. 15.].

⁵⁷ Githing’u – Hamming 2021: 21–24.

⁵⁸ Warner, Jason et al. (2020): *Outlasting the Caliphate: The Evolution of the Islamic State Threat in Africa*. *CTC Sentinel*, 13(11), 24–25.

⁵⁹ Doctor, Austin: *After Palma: Assessing the Islamic State’s Position in Northern Mozambique*. 16–19. [online], 2022. 08. Forrás: Program on Extremism at George Washington University [2024. 06. 15.].

⁶⁰ Doctor 2022: 5–6.

⁶¹ International Crisis Group 2022: 2.

gondolkodó külföldi jelenhet meg a térségben, növelve ezzel a csoport veszélyességét és kiszámíthatatlanságát.⁶²

Cél: Az ISIS számára fontos az ASWJ, amit mutat a 2022. májusi nyilatkozata. Ekkor Mozambikot leválasztva az ISCAP-ból önálló vilajetté nyilvánította, jelezve ezzel az ASWJ magasabb státuszát az ISIS hierarchiáján belül. Korábban szó volt róla, hogy miért előnyös az ASWJ-nek az ISIS égisze alá tartozás, de ez a központi szervezet számára is jövedelmező. A Cabo Delgadoban lezajló műveletekről, merényletekről, rajtaütésekről származó felvételeket az ISIS globális médiacsatornáin hirdeti, ezzel mutatva az egész hálózat eredményességét, próbálva azt bizonyítani, hogy az egész rendszer erősebb, mint valaha.⁶³ A hosszú távú terveket illetően az ISIS célja a terjeszkedés, ami nemcsak a Cabo Delgado melletti Nampula és Niassa tartományokat jelenti. Az igazi áttörés a Dél-afrikai Köztársaság lenne, hiszen az ország a hanyatló közbiztonság miatt ideális táptalajt biztosíthatna a radikális islamistáknak, de egyelőre ez a forgatókönyv nem valósult meg.⁶⁴

Kelet-ázsiai országok

Érdekek: Számos kelet-ázsiai ország energiacége van jelen Cabo Delgado-i földgázki-termelési projektekből, a legfőbb közülük a KOGAS (dél-koreai),⁶⁵ a China National Petroleum Corporation, CNPC (kínai),⁶⁶ az ONGC Videsh Rovuma Limited (indiai),⁶⁷ a Mitsui (japán)⁶⁸ és a PTTEP – PTT Exploration & Production (thaiöldi).⁶⁹ Az ázsiai cégek megjelenése mutatja talán a legjobban Mozambik egyre növekvő jelentőségét a jövő földgázpiacán. Ugyanakkor nem szabad elmenni az illegális kereskedelem mellett, ahol a végállomást gyakran a kelet-ázsiai piacok jelentik. Amióta 2009-ben rubinlelőhelyeket fedeztek fel Montepuezbán, a kitelepített helyi bányászok illegálisan tevékenykednek, a drágakőpiacon értékesítve áruikat. 2017-ben például a globális drágakőpiac központjában, Bangkokban is mozambiki rubint értékesítettek.⁷⁰ Kína pedig igencsak érdekelt a mozambiki illegális fakitermelésben, hiszen a becslések szerint az ország teljes fakivitelének 90%-a irányul Kínába, ami egy meglehetősen jövedelmező ágazat a kínai kereskedők számára.⁷¹

⁶² Mapfumo 2020: 106–107.

⁶³ Columbo, Emilia (2023): *The Enduring Counterterrorism Challenge in Mozambique*. *CTC Sentinel*, 16(3), 3–4.

⁶⁴ Stanyard et al. 2022: 72.

⁶⁵ Suk-ye, Jung: *KOGAS Begins LNG Production at Coral South in Mozambique*. [online], 2022. 11. 15. Forrás: Business Korea [2024. 06. 15.].

⁶⁶ Haas, Benjamin – Guo, Aibing: *CNPC to Buy Stake in Eni Mozambique Assets for \$4.2 Billion*. [online], 2023. 03. 15. Forrás: Bloomberg [2024. 06. 15.].

⁶⁷ *Joint Venture Partners Of Mozambique Rovuma Offshore Area 1 Seal More LNG Sale And Purchase Agreements*. [online], 2019. 02. 26. Forrás: ONGC Videsh Limited [2024. 06. 15.].

⁶⁸ *The Mozambique LNG Project: An Energy Resource for the World of Tomorrow*. [online], 2020. 12. Forrás: Mitsui & Co. [2024. 06. 15.].

⁶⁹ *Mozambique Area 1 Co-Venturers Announce Final Investment Decision*. [online], 2019. 06. 19. Forrás: PTTEP [2024. 06. 15.].

⁷⁰ Global Initiative 2020: 14–15.

⁷¹ Tugendhat, Henry – Chichava, Sérgio: *Al-Shabaab and Chinese Trade Practices in Mozambique*. [online], 2021. 09. 23. Forrás: War On The Rocks [2024. 06. 15.].

Eszközök és tevékenységek: Az ázsiai energiacégek nemcsak a tőkájukkel, hanem fejlett berendezések telepítésével is hozzájárulnak a földgázprojekt beindulásához. A legjobb példa erre a Samsung Heavy Industries által gyártott, 2022 elején a mozambiki partvidékre érkezett cseppfolyósító földgázfeldolgozó üzem. Ez azért különleges, mert úszó létesítmény, és Afrikában először alkalmaznak ilyet, a világon pedig harmadszor.⁷² Ezenkívül Cabo Delgadoban a helyi kormányzatban nagyfokú a korrupció, valamint gyenge és kompromittált a rendőrség. Az illegális gazdaságot, mint a fakitermelést vagy a drágakövek kereskedelmét, ázsiai országok állampolgárai ellenőrzik. Bizonyítékok arra utalnak, hogy hivatalosan engedélyezett kínai vállalatok nagy mennyiségű illegális fát és elefántcsontot exportálnak. A Környezetvédelmi Vizsgáló Bizottság (EIA) megállapította, hogy a mozambiki tisztviselők és a kínai faipari vállalatok között szoros kapcsolat áll fenn. Hasonlóképpen, 2017-ben leleplezték egy kínai szindikátus illegális tevékenységét Mozambikban, amely kenőpénzekkel elősegítve elefántcsontot csempészett Ázsiába.⁷³ Afrikában egyre több a kínai állampolgár, és az illegális kereskedők a hatóságok figyelmén kívül eső területen tevékenykednek. Ez a folyamat már jóval korábban elindult, mint ahogy a dzsihádisták csoport megjelent. Habár mind Kína, mind Mozambik hozott jogszabályokat az illegális fatermesztés szabályozására, addig nem tudnak érdemi sikert elérni, amíg a mozambiki tisztviselők védik az illegalitásban lévő kínai kereskedőket.⁷⁴ A mozambiki rendőrség nagyszabású akciókat hajtott végre a drágakő illegális kitermelésében és kereskedelmében részt vevőkre, mégis úgy tűnik, ez nem szüntette meg a problémát, csupán más útvonalon keresztül jutnak el Bangokba a mozambiki vágtalan rubinok.⁷⁵

Cél: Az energiacégek révén a kelet-ázsiai országok célja a dzsihádisták felkelés visszaszorítása, ezáltal a földgázprojekt újraindítása és a teljes kapacitású termelés beindítása. A Samsung Heavy Industries által telepített berendezés korszakalkotó és fontos, mivel ezzel a szárazföldön uralkodó biztonságpolitikai káosztól függetlenül képesek termelni. Jelenleg kisebb volumenben, de a földgáztermelés zajlik, bár amíg a part menti feldolgozóüzemek nem épülnek fel, addig a termelés csak korlátozott ütemben halad.⁷⁶ Az ázsiai illegális kereskedelmi jelenlétet illetően a legideálisabb cél a 2017 körüli status quo visszaállítása. A mozambiki hatósági szigorítások, a fokozódó katonai jelenlét Cabo Delgadoban és a kísérlet a dzsihádisták szervezet finanszírozásának megfékezésére az illegális szervezetek tevékenységét korlátozzák, hiszen a válság kirobbanása előtt lazán szervezett bűnözői hálózatok irányították a térség gazdasági folyamatait.⁷⁷ Fontos kiemelni, hogy az illegális kereskedelem továbbra is jövedelmező ágazat a térségben.

⁷² Kedem, Shoshana: *Mozambique Kicks off First Offshore Gas Project. African Business*. [online], 2022. 01. 14. Forrás: African Business [2024. 06. 15.].

⁷³ Mapfumo 2020: 107–109.

⁷⁴ Tugendhat–Chichava 2021.

⁷⁵ Global Initiative 2020: 15.

⁷⁶ Kedem 2022.

⁷⁷ Mapfumo 2020: 109–110.

Oroszország

Érdekek: 2019-ig Oroszország volt Mozambik egyik legfontosabb külföldi partnere, aminek történelmi múltja van, hiszen a politikai elit erősen kötődik az orosz vezetéshez. Ennek magyarázatához vissza kell menni az 1970-es évekig. A FRELIMO az egykori Szovjetunió idején Moszkva szövetségese volt, katonai támogatást kapott a portugál gyarmatosítás elleni küzdelem során, és gazdasági segítséget az 1975-ös függetlenség után.⁷⁸ De ami a legfontosabb, hogy az Anadarko Petroleum leányvállalata, az Anadarko Mozambique 2010. február 18-án Mozambik északi partjainál hatalmas földgázlelőhelyet fedezett fel a próbafúrásai során. Ennek következtében számos jelentős energetikai vállalkozás özönlött Cabo Delgadoba.⁷⁹ Az Anadarko Petroleum (ma Occidental Petroleum) volt a beruházási projekt fő üzemeltetője a maga 26,5%-os részesedésével. Végül a francia TotalEnergies 2019 szeptemberében 3,1 milliárd fontért (3,9 milliárd dollárért) vásárolta meg az Anadarko részesedését.⁸⁰

Eszközök és tevékenységek: A 2010-es években számos kétoldalú együttműködési megállapodást írt alá a két ország egymással, amelyek miatt Oroszország az évtized végére fontos biztonságpolitikai stratégiai partnerré vált: az első a 2017-es katonai-műszaki együttműködésről szóló jegyzőkönyv, amely a védelem területén számos elemet érint, az oktatástól és a kiképzéstől kezdve az anyagok szállításán és javításán át a konzultáció és a közös fellépés különböző formáig. A második, 2019-es jegyzőkönyv az orosz haditergészet hajóinak a mozambiki kikötőkbe való belépésének megkönnyítését tartalmazta, a kalózkodás és a banditizmus elleni küzdelemre összpontosítva. A harmadik a 2020-ban megkötött, a két állam közötti érzékeny ügyekre vonatkozó információk bizalmas kezeléséről szóló dokumentum, és végül a belügyminisztériumok együttműködéséről szóló jegyzőkönyv, amely a nemzetbiztonsági és terrorizmusügyi kérdésekre terjed ki.⁸¹ Ezek alapján nem meglepő, hogy a Cabo Delgado-i krízis eszkalálódása után Filipe Nyusi elnök az orosz félben látta a megoldást. Az államfő 2019 augusztusában Moszkvába utazott, ahol találkozott Putyinnal. Rá egy hónapra megérkezett Mozambikba az orosz katonai magánvállalat, a Wagner-csoport. Ugyanakkor soha nem hozták nyilvánosságra ennek a megállapodásnak a feltételeit, a küldetés költségeit.⁸² Mintegy 200 emberrel a Wagner-csoport körülbelül két hónapon keresztül felkelőellenes műveletekben vett részt, majd ugyanazon év novemberében a vállalat kivonult, mivel állítólag nézeteltérései támadtak a mozambiki hadsereggel. A távozásban a veszteségek is közrejátszottak, ugyanis a kontingensből körülbelül tíz ember vesztette életét.⁸³ Ki lehet jelenteni, hogy ez a megoldás

⁷⁸ [Mozambique: Russia Sends Aid for Displaced Children in Cabo Delgado](#). [online], 2022. 08. 05. Forrás: Macau News Agency [2024. 06. 15.].

⁷⁹ Flanders Investment & Trade: [Oil & Gas Industry In Mozambique](#). 2021. 3.

⁸⁰ [Mozambique LNG Project](#). [online]. Forrás: NS Energy [2024. 06. 15.].

⁸¹ Puga de Oliveira 2020: 39–40.

⁸² Nhamirre 2021: 3.

⁸³ [Evolution of Violent Extremism in Northern Mozambique](#). 14. [online], 2022. 10. Forrás: Centro para Democracia e Desenvolvimento Research & Occasional Paper Series [2024. 06. 15.].

a válságkezelésre kudarcot vallott. Utólag lehet tudni, hogy a mozambiki kormány az orosz hadsereg bevetését várta a Wagner-csoport helyett.⁸⁴

Cél: 2019 óta a mozambiki–orosz politikai kapcsolatok továbbra is jelentősek, de egyre kevésbé tudja ezt a viszonyt tartalommal megtölteni Oroszország. A földgázprojektből kiszorult, és a katonai segítségnyújtás is várat magára. A cél egyértelműen az orosz stratégiai pozíciók megerősítése, mivel a mozambiki politikai vezetés oroszbarát álláspontja továbbra is erős. Erre az alábbi eset a bizonyíték: az elmúlt egy évben az ENSZ Közgyűlésén számos jelentős szavazást tartottak az orosz–ukrán háborúval kapcsolatban, többek között az invázió elítéléséről, Oroszország felfüggesztéséről az Emberi Jogi Tanácsban, valamint az oroszok által végrehajtott annexió elutasításáról. A szavazás során Mozambik azon kevés afrikai ország között volt, amely mindegyik témakör szavazásakor tartózkodott,⁸⁵ ezzel jelezve a két fél közötti jó viszonyt. Viszont amivel hosszú távon szembe kell néznie Oroszországnak, az a FRELIMO párton belüli előregedés, aminek következtében a Szovjetunió iránti nosztalgia egyre jobban kopik, és amin az orosz diplomáciának is változtatnia kellene.⁸⁶

Következtetés

Az eddigiek alapján kijelenthető, hogy az orosz–ukrán háborúnak közvetlen hatása nincs a Cabo Delgado-i konfliktusra, de közvetetten igen. Egyrészt az oroszok befolyása már 2019-től kezdve minimális volt, és habár a mozambiki politikai elit továbbra is jó viszonyban van az orosz politikai elittel, ez egyelőre alig jelent kézzelfogható eredményt. Másrészt az orosz földgáztól való egyre nagyobb függetlenség elérése érdekében számos ország más földgázmezőkre próbál támaszkodni. Ez okozhatja azt, hogy egyre nagyobb beruházással, egyre több energetikai cég jelenik meg a térségben. Sőt a földgázéhség a Totalt is arra készíti, hogy minél hamarabb visszatérjen a régióba.

Kijelenthető, hogy ugyanannyira észlelhető a külső nagyhatalmi jelenlét (Egyesült Államok, valamint az EU és Kelet-Ázsia), mint a regionális (Ruanda és az SADC). Előbbi esetében egyértelműen a természeti erőforrások dominálnak, a tanulmány ezek közül csak a három legfontosabbra, a földgázra, rubinra és grafitra tért ki. A regionális bizonytalanságot a dzsihádisták váltották ki, hiszen a nyugat-afrikai példa mutatja, hogy az Iszlám Állam filiai milyen destabilizációra képesek, és a kelet-afrikai államok zöme nem elég erős ahhoz, hogy egy komoly bázis területtel rendelkező dzsihádista szervezettel hatékonyan és eredményesen megküzdjön. Hozzáteszem, a nagyhatalmak érdeke szintén a dzsihádisták visszaszorítása, de ehhez közvetett módon avatkoznak bele a mozambiki folyamatokba.

Jól látható, hogy a katonai beavatkozás csak akkora stabilitást képes biztosítani, ami elég a földgázprojekt folytatásához, míg a strukturális kihívások zöme továbbra is fennáll. Az ASWJ elkezdett délkeleti irányba áttérjedni, illetve a megszálló erők révén

⁸⁴ Nhamirre 2021: 3.

⁸⁵ Gopaldas, Ronak: *Will the Invasion of Ukraine Change Russia-Africa Relations?* 2–4. [online], 2023. 04. 26. Forrás: Carnegie Endowment For International Peace [2024. 06. 15.].

⁸⁶ Gopaldas 2023: 16.

a civilek közé olvadtak be, várva a külföldi erők kivonulására. Ezért ki lehet jelenteni, hogy az intervenciós erők csak viszonylagos stabilitást biztosítanak, valamint a mozambiki haderő önmagában jelenleg képtelen lenne hatékonyan felvenni a harcot a gerilla harcmodorral. Mindenképpen a dzsihádisták háttérországát kell felszámolni, vagyis a vallási és etnikai törésvonalakat kell megszüntetni, de ez hosszú évek munkája.

Felhasznált irodalom

- About European Union Training Mission in Mozambique. [online], 2022. 01. 04. Forrás: EEAS [2024. 06. 15.]
- Cabo Delgado. [online], 2023. 06. 23. Forrás: Google Maps [2023. 06. 23.]
- Columbo, Emilia (2023): *The Enduring Counterterrorism Challenge in Mozambique*. *CTC Sentinel*, 16(3), 1–6.
- Conflict in Cabo Delgado Not a Problem for Mozambique and SADC Alone. [online], 2022. 09. 16. Forrás: SADC [2024. 06. 15.]
- Doctor, Austin: *After Palma: Assessing the Islamic State's Position in Northern Mozambique*. [online], 2022. 08. Forrás: Program on Extremism at George Washington University [2024. 06. 15.]
- Donelli, Federico: *Rethinking Alliances: France, Rwanda, and the Future of Regional Power Dynamics*. [online], 2024. 06. 23. Forrás: Orion Policy Institute [2024. 06. 30.]
- European Peace Facility: *EU agrees support to the Southern African Development Community mission in Mozambique*. [online], 2022. 09. 08. Forrás: Council of the EU [2024. 06. 15.]
- Evolution of Violent Extremism in Northern Mozambique. [online], 2022. 10. Forrás: Centro para Democracia e Desenvolvimento Research & Occasional Paper Series [2024. 06. 15.]
- Felix, Jason: *South Africa: Ramaphosa Extends Army Deployment in Mozambique, DRC at Cost of Nearly R2bln*. [online], 2023. 04. 17. Forrás: Club of Mozambique [2024. 06. 15.]
- Flanders Investment & Trade: *Oil & Gas Industry In Mozambique*. [online], 2021. 12. Forrás: Flanders Investment & Trade [2024. 06. 15.]
- Githing'u, Brenda Mugeci – Hamming, Tore Refslund: *The Arc of Jihad: The Ecosystem of Militancy in East, Central and Southern Africa*. [online], 2021. Forrás: International Centre for the Study of Radicalisation [2024. 06. 15.]
- Global Initiative (2020): Observatory of Illicit Economies in Eastern and Southern Africa. *Risk Bulletin*, 7. Online: <https://riskbulletins.globalinitiative.net/download/esa-obs-007-screen-pdf.pdf>
- Goncalves, Sergio: *Galp Planning to Sell 10% Stake in Mozambique Gas Project – Report*. [online], 2023. 02. 17. Forrás: Reuters [2024. 06. 15.]
- Gopaldas, Ronak: *Will the Invasion of Ukraine Change Russia-Africa Relations?* [online], 2023. 04. 26. Forrás: Carnegie Endowment For International Peace [2024. 06. 15.]
- Haas, Benjamin – Guo, Aibing: *CNPC to Buy Stake in Eni Mozambique Assets for \$4.2 Billion*. [online], 2023. 03. 15. Forrás: Bloomberg [2024. 06. 15.]
- Habibe, Saide – Forquilha, Salvador – Pereira, João: *Islamic Radicalization in Northern Mozambique–The Case of Mocímboa da Praia*. [online], 2019. 09. Forrás: IESE Scientific Council [2024. 06. 15.]
- Hanlon, Joseph: *Mozambique Insurgency: Rwanda Leads the Fightback*. [online], 2021. 08. 06. Forrás: BBC News [2024. 06. 15.]
- Hanlon, Joseph: *Mozambique Insurgency: Why 24 Countries Have Sent Troops*. [online], 2022. 05. 23. Forrás: BBC News [2024. 06. 15.]
- Hanlon, Joseph: *Cabo Delgado War Expands as Both Side Grow Stronger*. [online], 2022. 07. 29. Forrás: Club Of Mozambique [2024. 06. 15.]
- Hernandez, America: *TotalEnergies Prepares for Mozambique LNG Restart*. [online], 2023. 05. 23. Forrás: Reuters [2024. 06. 15.]
- International Crisis Group: *Winning Peace in Mozambique's Embattled North*. [online], 2022. 02. 10. Forrás: crisisgroup.org [2024. 06. 15.]
- Japan Vows to Help Mozambique Fight 'Terrorism'. [online], 2023. 05. 05. Forrás: The Defense Post [2024. 06. 15.]

- [Joint Venture Partners Of Mozambique Rovuma Offshore Area 1 Seal More LNG Sale And Purchase Agreements.](#) [online], 2019. 02. 26. Forrás: ONGC Videsh Limited [2024. 06. 15.].
- Kedem, Shoshana: *Mozambique Kicks off First Offshore Gas Project. African Business.* [online], 2022. 01. 14. Forrás: African Business [2024. 06. 15.].
- Landini, Francesca – Hernandez, America: *Saipem to Restart Mozambique LNG Project for Total in July.* [online], 2023. 02. 28. Forrás: Reuters [2024. 06. 15.].
- Lister, Tim (2020): Jihadi Insurgency in Mozambique Grows in Sophistication and Reach. *CTC Sentinel*, 13(10), 35–45. Online: <https://ctc.westpoint.edu/jihadi-insurgency-in-mozambique-grows-in-sophistication-and-reach/>
- Maduakor, Nnamdi: *Tesla Turns to Mozambique for Graphite, a Key Battery Component for its EV.* [online], 2022. 01. 16. Forrás: Investogist [2024. 06. 15.].
- Mapfumo, Linos (2020): The Nexus Between Violent Extremism and the Illicit Economy in Northern Mozambique: Is Mozambique Under Siege from International Organised Crime? *Extremism in Africa*, 3, Chapter 5. 96–117. Online: <https://digitalmallblobstorage.blob.core.windows.net/wp-content/2020/11/MAPFUMO-FINAL-4.pdf>
- Matsinhe, David M – Valoi, Estacio: *The Genesis of Insurgency in Northern Mozambique.* [online], 2019. 10. Forrás: ISS – Institute for Security Studies [2024. 06. 15.].
- [Member States.](#) [online]. Forrás: SADC [2024. 06. 15.].
- [Mozambique Area 1 Co-Venturers Announce Final Investment Decision.](#) [online], 2019. 06. 19. Forrás: PTTEP [2024. 06. 15.].
- [Mozambique: Foreign Security Force Deployment Extended in Cabo Delgado Province as of Aug. 18 Amid Persistent Insecurity.](#) [online], 2022. 08. 18. Forrás: Crisis24 [2024. 06. 15.].
- [Mozambique LNG Project.](#) [online]. Forrás: NS Energy [2024. 06. 15.]
- [Mozambique: Russia Sends Aid for Displaced Children in Cabo Delgado.](#) [online], 2022. 08. 05. Forrás: Macau News Agency [2024. 06. 15.]
- Nakhle, Caroline: *East Africa's Natural Gas Outlook.* [online], 2022. 09. 01. Forrás: GIS [2024. 06. 15.].
- Nhamirre, Borges: *Will Foreign Intervention End Terrorism in Cabo Delgado?* [online], 2021. 11. 05. Forrás: Institute for Security Studies [2024. 06. 15.].
- Nhamirre, Borges: *Rwanda Expands Its Protection of Mozambique's Natural Resources.* [online], 2023. 02. 01. Forrás: ISS Today [2024. 06. 15.].
- Opperman, Jasmin – Pigou, Piers: *SAMIM Withdrawal from Cabo Delgado: Uncomfortable Truths.* [online], 2024. 05. 30. Forrás: Insitute For Security Studies [2024. 08. 02.].
- [Our work in Mozambique.](#) [online]. Forrás: Eni [2024. 06. 15.]
- [Political and Security Committee Decision \(CFSP\) 2022/1482.](#) [online], 2022. 08. 25. Forrás: Official Journal of the European Union [2024. 06. 15.]
- Puga de Oliveira, João Pedro (2020): Conflito Armando Em Cabo Delgado. *Politica Internacional e Seguranca*, 19–20, 27–65. Online: http://repositorio.ulusiada.pt/bitstream/11067/6003/5/lpis_19_20_4.pdf
- [Rovuma LNG.](#) [online], 2019. 06. 25. Forrás: ExxonMobil [2024. 06. 15.].
- [SADC Objectives.](#) [online]. Forrás: SADC [2024. 06. 15.].
- [SADC Mutual Defence Pact.](#) [online]. Forrás: SADC [2024. 06. 15.].
- Saipem: *The Activities of The Mozambique LNG Project Gradually Resume After the Site Under Construction in Northern Mozambique Has Been Secured.* [online], 2021. 03. 24. Forrás: Saipem [2024. 06. 15.].
- Sanyard, Julia et al.: *Insurgency, Illicit Markets and Corruption: The Cabo Delgado Conflict and its Regional Implications.* [online], 2022. 02. Forrás: Global Initiative Research Report [2024. 06. 15.].
- Suk-ye, Jung: *KOGAS Begins LNG Production at Coral South in Mozambique.* [online], 2022. 11. 15. Forrás: Business Korea [2024. 06. 15.].
- [The Mozambique LNG Project: An Energy Resource for the World of Tomorrow.](#) [online], 2020. 12. Forrás: Mitsui & Co. [2024. 06. 15.].
- Tugendhat, Henry – Chichava, Sérgio: *Al-Shabaab and Chinese Trade Practices in Mozambique.* [online], 2021. 09. 23. Forrás: War On The Rocks [2024. 06. 15.].
- [Upstream in Mozambique.](#) [online]. Forrás: GALP [2024. 06. 15.]

- U.S. Embassy: *U.S. Government Celebrates Fourth Military Exercise with Mozambican Armed Forces*. [online], 2023. 04. 20. Forrás: U.S. Embassy in Mozambique [2024. 06. 15.]
- U.S. Embassy Maputo: *U.S. Government Provides Military Training to Mozambican Marines*. [online], 2021. 03. 15. Forrás: U.S. Embassy in Mozambique [2024. 06. 15.]
- Warner, Jason et al. (2020): Outlasting the Caliphate: The Evolution of the Islamic State Threat in Africa. *CTC Sentinel*, 13(11), 18–33. Online: <https://ctc.westpoint.edu/outlasting-the-caliphate-the-evolution-of-the-islamic-state-threat-in-africa/>
- Why Mozambique Invited Foreign Troops to Fight Its Jihadists*. [online], 2021. 08. 14. Forrás: The Economist [2024. 06. 15.].